

1818. április 20. után, Kispereg – Nagy József kisperegi lelkész történeti feljegyzései, a kisperegi református egyház ingóságainak jegyzéke, lelkészi és tanítói díjlevelek. Az egyházközség történetét Nagy a presbiteri jegyzőkönyv elejére írta be. Nagy József a kisperegi gyülekezet történetének megírásához felhasználta elődjének, Szentiványi Sámuelnek 1787-ben keletkezett egyháztörténeti feljegyzéseit, amelyet be is másolt a saját szövegébe.

[címlap] A kisperegi reformata szent ekklezsia protocolluma, melybenn az ekklezsia eredete, javai és más szükséges dolgok béírva találatnak, mint szintén az egyházi gyűlések is 1819-től 1839-ik évig.

Első kötet
~~Harmadik darab~~

1818

[p. 1.] A kisperegi reformata szent ekklezsia eredete

A kisperegi reformata szent ekklezsia nem több idős, hanem csak harminczegy esztendő, számlálódván ez az idő az 1787-dik esztendőből a fűző 1818-dik esztendőig. Az 1787-dik esztendő volt az, melyben az akkor uralkodott felső 2-dik József császár és királytól megnyerték ezen heységnek lakosi azon kegyelmes engedelmet, hogy a kisperegi territoriuman megtelepedhessenek. Akkor ugyan az egész úgynevezett terrenum Kisperegiense resolváltatott, de amelynek osztán nem tudhatom mi okból, csak egyharmad részén telepítődtek meg. Amint az előktől érttem, szép kegyelmét mutatta hozzájuk a felső, de amelyet az akkor élők nem tudtak használni. Csak ez egyből is megtettik a felsőnek nagy kegyelme, mint beszéllek, hogy azt a kegyelmes rendelést méltóztatott tenni, hogy mihejt e pusztára leérkeznek, azonnal kútat ásattassanak a felső Kamara költségén. Több ilyeneket is emlegetnek.

Megtelepedett lakosi n[eme] Szabolcs vármegyéből Egyek nevezetű heységből valók voltak, mely heység az egri káptalané volt, innen az alább megnevezett úrasztalához való kannákon, nem különben minden ijes ekklezsiai jókon egyeki lakosok nevei találatnak. Ebből a heységből az egri káptalan által kiveretvén el[p. 2.]foglaltatott otlévő templomok, parochialis, iskola és lakóházok, az 1774-dik esztendő májusa 12-dik napján.

Kivezetvén Egyek heységéből, a méltóságos Vay familia Csege örökös urainak kegyelmes pártfogása alatt találtak nyugodalmat, kiknek jószágában az úgynevezett Arkus vize mellett földből készített kunyhókban laktak. Akkori prédikátora a szent ekklezsiának t[iszteletes] Szentiványi Sámuel úr, ki tsakugyan az ekklezsiát is ide lekísérte K[is]Peregnek ennek fatumat, az ezen ekklezsia 1-ő protocollumanak második levelén, mely még Egyekről került igen röviden e következő módon hagyta emlékezetben:

Az egyeki reformata szent ekklezsia 1774-dik esztendő május 12-dikén tekintetes nemes Szabolcs vármegyében az egri káptalan falujából Egyekről kiverettetvén, esztendeig ugyan Ohaton és Csege alatt lakozott, tizenkét esztendeig pedig az Arkusnál a méltóságos Vay familiának, Csege örökös urainak kegyes megszenvedésekből. Recurrálván pedig ezen bújdosó egyeki reformata szent ekklezsia alázatos instantiajával 1787-ben Bőjtmás havának mintegy 12-dik napja körül a ditsősségesen uralkodó felső apostoli királyunkhoz, a második Józsefhez, nagyméltóságú római sz[ent] birodalombeli gróf széki Teleki Sámuel, akkori egynéhány vármegyének, Szabolcs, Bihar, Békés, Csongrád, Csanád s Arad vármegyének fődirectorának interpositiojára által, hogy Kispereg nevezetű praedium Arad vármagyében kamara jószág, engedődjék nékie lakozásra hejül, azt a királyi felső méltóztatott is kegyelmesen megülésre való

hejül ekklezsiánknak ide engedni. Mely engedelem felől is elsőben bizonyossá tétetett a szent ekklezsia, ugyan gróf Teleki őexcellenciájának resolutiojából az matai hídnál 6-a maii anni currentis (t[udni]i[llik] 1787) midőn őexcellentiája Bétsbe menvén fel Nagyváradról lakni, követeink Bokor András és Farkas Gergely a vendégfogadóban requiráltak volna. Ugyan ezen engedelem felől annakutánna tsak hamar t[udni]i[llik] 12-a maii anni praesentis, a felséges hejtartó királyi ta[p. 3.]nátstól is bizonyossá tétetett e szent ekklezsia, adván a felséges hejtartó királyi tanács követeinknek Molnár Pálnak és Karasz Gergelynek egy kis kopertát s abbani bétett tzedulát, mely tzedulánn is plajbásszal ez a numerus volt: fellyül 13558 impopulat[us] sess[io] 29, alól pedig 12080 d[etto] sess[io] 27, amely a felséges consiliumtól adatott.

Harmadszor ugyan nagyváradi cameralis administrator Klobusotsky Antal őnagyságától is szent ekklezsiánk követei által, Farkas Gergely és P. Nagy András által ezt a felséges királyi engedelmet az impopulatio felől bizonyosann megértette 14-a maii 1787. És mind ez ideig segítségül volt a Jehova minékünk. Signatum in ecclesia exulante ad Arkus per me Samuelem SzentIványi pastorem ejusdem ecclesiae a[n]no d[ie] 15-a maii.

Coram nobis iudicibus Franc[isco] Szabó jud[ices] prima, Steph[ano] Vég, Petro Farkas sat., amint meg lehet az említett régi 1-ő protocollumban látni.

Fájlalni lehet, hogy az instansoknak kevés gondjok volt mind az itt emlékezetbenn forgó instantiaknak, mind pedig ama betses tzedulátskának megtartására, úgyannyira, hogy mán most semmi legkisebb és felsőbb hejekenn megfordult írásoknak emlékezeténél egyéb nints. Nints meg a tzedulátska sem semmi resolutioval nem bírnak. Semmi protocollumba nem ment, ennél fogva semmi bizonyosra nem lehet akadni, az itt leparjált tsekély tudósításnál egyébbre. Hová lett, kiadták-e kezeikből, vagy nem lévén reá gond, eltevejedtek? Nem tudnak már most semmit is szólni rólla.

Én alább megírt az 1818-dik esztendő április hónap 20-dikánn jövénn ezen ekklezsiába prédikátornak, az ekklezsiának állapotjáról több utána való járásaim után is többre nem mehettem a feljegyzetteknél. Az ekklezsiának javait, fundusait [p. 4.] rendbe szedni kívánván készítettem e protocollumot, melybenn amibenn találtam az ekklezsiát s annak javait, oly tzelből kívántam bétenni, amennyire utána járhattam fundamentomosann, hogy a következők is tudhassák ennek miben voltát és mostani lételét. Meg kell azt vallanom, és pedig szomorúann, hogy a documentumoknak nem léte miatt nem úgy készülhetett ez el, amint kellett volna, de erről már most nem lehet tenni.

A prédikátorok ezek voltak:

1. T[iszteletes] SzentIványi Sámuel úr 1787-től 1798-ig.
2. T[iszteletes] Németi Sámuel úr 1798-tól 1818-ig.
3. Nagy József 1818-tól 1821-ig.
4. Szondy Lajos 1821-től 1851-ig.
- 5-ik. Szondy Imre 1851-től.

[p. 5.] 1-ör az ekklezsia javai. 1-dik. Ekklezsiai épületek.

1. Templom. Épült 1796-ban vert falból, nádtetőre. Menyezete, valamint a benne lévő székek, cathedra és super cathedraleja kék festékre. Az rectornak és az oskolás gyermekeknek benne különös kar deszkából, hasonlóképpen kék festékre.

Vagyon benne a templombann egy kerek asztal, melynek 4 szegeletű ajjábann úgy lévén zárta készítve az úri szent vatsorához való kannák tartatnak. Az asztal bé van terítve egy szőnyeggel, melyet vett és ajándékozott az 1800-dik esztendőbenn mezőhegyesi katona Csetneki Mihály.

2. Parochialis ház. Hasonlóképpenn vert falból hozzátartozó épületekkel egybe s megkívántató eszközökkel, melyek egy kisebb diariumban vagynak feljegyezve.

3-or. Oskolaház, melynek végébenn vagyon a tanító szobája. Ugyanezenn udvaronn vagyon a leánygyermek számára tanítoszobájaival együtt egy házvert falból készítve.

4. A templom előtt egy harangláb, melybenn vagyon mintegy félmázsás harang, ilyen írással: GOS. MICH. JOAN. SCHWARZENPEC. IN ERLAV 1747 In Gloriam Dei Eccla Rfta Egyekiensis C.D. REN.T.J.P. SCULP. HONNYOR. Anno MDCCXLVII.

2-on. Az úrasztalához való készülétek.

1. Vagyon 2 ezüst pohár. Az egyik aranyozott meszejes és tzifrázott, ilyen írás találtatik rajta: Kállai István, Kerepszegi Gergelt, Czipo Mihály, Tálnak Pál, Csik István 1694. Isten ditsóságára. A talpa kerületinn álló KKI. A másik kisebb, az alja és talpa tzifrázattal. Pohár közepénél lejjebb két sorban ez az írás. Ezen pohárt mostani Egyeki lakosok tsináltatták Isten ditsóságára Juhász György [p. 6.] úr feő bíróságábann, Kasza György, Bagos András úr idejékben 1728.

2-or. Egy tzin tányér, melynek hátulján ez az írás találtatik: Egyeki eklához való, melyet mostani lakosok vettek 1720.

3-or. Kannák tzinből 6: 1. Egy pintes fedeles kanna, az oldala leveles virágos, legalóll a talpa szélén ez az írás: Egyeki eklához való, melyet mostani lakosok vettek 1726. Fű Bíró Szabó Péter, fű esküt Dórits Péter. 2. Ismét egy pintes fedeles kanna tzifrázat nélkül. Az oldalán ez az írás: Egyeki ekklésiájé Ao. 1695. d. 6. April. Harsáni Ferentz akkori predikátor. Vintze György Bíróságábann, Csipő Mihály, Csik István, Tarnok Pál. 3. Ismét egy pintes fedeles kanna, kevés tzifrázattal, minden írás nélkül. 4. Egy másfél ittész fedeles kanna, tzifrázat nélkül, ilyen írással: Egyeki ekklésiáé Ao 1695. d. 8. April. Harsáni Ferentz akkori predikátor. Vintze György bíróságábann. Csipő Mihály, Csik István, Tarnak Pál. 5. Ismét másfél ittész fedeles kanna tzifrázattal, és ilyen írással: Egyeki Sz. Eklának Kalóz András maga jó indulatjából, mind azon Ekla tagja 1763. 6. Egy ittész fedeles kanna, metzett virágos, ilyen írással: Isten ditsóságára vette ezenn kannát Szép Istvánné 1749.

4-er. Egy keresztelő tzin tál ilyen [4/G/L] billegű: a hátulján kétféle írás van, de nem metzés hanem csak írás. Első: Újonnan Tör. Sz. Miklósról meghozatott Egyekre 1738 eszt. V. D. M. p. t. Mich. S. Dbrni. Másik ez: KisPeregrevivődött az Csegei határról 1787-ben T. Sz. Iványi Sámuel Uram Prédikátorságában. Ezen tálhoz egy kis keresztelő tzin fedeles kannátska ezen írással: ab anno 1755 M. S. Dusuavit Egyek. Ezek állanak az úrasztalán, egy kék sejemmel kivarrott szegletű gyolts keszkenővel bétakarva.

Az úrasztalához való abroszok és keszkenők:

5-ör. Abrosz van 5, ily rendel: 1-ő. Bészegett szélű sáhos abrosz. [p. 7.] 2. Rojtos végű sáhos abrosz. 3. Rojtos végű sáhos kotzkás abrosz. 4. Rojtos végű új sáhos abrosz. 5. Tsipkés végű gyolts abrosz.

6-or. Keszkenők 11. 1-ő. Veress sejemmel és arannyal varrott rojtos szegletű keszkenő. 2. Veress sejemmel és arannyal varrott patyolat keszkenő. 3. Tiszta arannyal varrott patyolat keszkenő. 4. Kék sejemmel és rézfonallal varrott gyolts keszkenő. 5. Veress sejemmel és rézfonallal varrott gyolts keszkenő. 6. Egy fehér virágos ezüstitel varrott sejem keszkenő, melyet batonyai asztalos Kelemes József ajándékozott 1818. 7. 2 kel sejem keszkenő. 8. Zöld fehér szélű bíbor, ezüst fonalas keszkenő. 9. Fehér fátyol, körül kék tsipkés keszkenő. 10. Egy ótska fehér kendő, gyolts, melybe ezek köttet[ne]k.

7. Egy kenyérvágó kés.

3-or. Csengettyű 2. 1-ő. Áll a templombann, melyen ez az írás: EGEKI EKKLÉSIAE. 2. Áll az oskolábann a rector házánál, minden írás nélkül. Ezenn két tsengettyűk közzül ama nagyobb és éltek vélek mikor az Arkusnál laktak, a hívek egybegyűjtésére.

4-er. Fundusai

Vagyon az ekklezsiának 3 malma. 1-ő. Vette ezt az 1-őt a szent ekklezsia költösn felvett pénzenn, amint a rólla való contractus bizonyítja n[eme]s Szabó Mátyás akkori kortsma arendatortól 1803-dik eszt[endőben] aprilis hónap 18-dikánn, de ezenn költsönért tökéletesenn eleget tett. 2-ik. Ezt építtette a szent ekklezsia a felséges Cameralis tisztség engedelmevel 1806-bann, nyervén erre engedelmet 20-dik sept[embris], amint az instantiann levő resolutio mutatja. [p. 8.] 3-dik. Harmadikat is hasonlóképpenn építtette a szent ekklezsia tulajdon költségenn az 1817-dik esztendőbenn végezvén azt el, a cameralis tisztség kegyes megegyezésével. Ezenn harmadik legújabb malom a többektől abban különbözik, hogy egyszersmind kása készítésére is lehet használni, mikor kívántatik. Mindezen fundusait a szent ekklezsia mint tulajdonait, úgy bírta, minden mások jussa hozza tartása, vagy valakinek megháborítása nélkül, és bírja most is, feltartván a felséges kamara a maga azonn jussát, hogy a kirendelt censust minden malomtól megkívánja.

N[ota] b[ene]:

Az új templom és torony fundamentoma a peregi reformata ekklezsiábann letevődött 21. Octob[ris] 1822. és katedrával által ellenben lévő oszlopba észak felől ilyen írás tevődött Vintze János notárius által:

Isten dicsősségére ezen templomnak fundamentoma letéetett te[kinte]tes n[eme]s Arad vármegyébenn fekvő cam[eralis] K[is]Pereg helységbenn felséges I. Ferentz apostoli király kegyelméből a 1822 esztendő[en] october hónapnak 21-dik napján a helvétziai vallástételt tartó sz[ent] ekklezsia tagjai személyes jelenlétekbenn, úgymint ekklezsia prédikátora tisz[te]les Szondi Lajos úr, méltóságos uradalmi tiszt n[em]z[e]tes Szilberey Ferentz úr, helység bírása Szép István, helység notariussa Vintze János úr, ekklezsia curatora Veres János, törvénybíró Szabó Ferentz, Jantsó István és Farkas Péter esküttek, fiúoskola rectora Bányai József úr, leányoskola praeptora Kádár János úr kormányok alatt.

FényLk a nap DéLenn, Mely VárVán Várt VaLa régen, tapsoL az égl sereg, énekeL erre pereg MDLLLLLVVVII

[p. 9.] 5-ör. A belső személyek conventioi.

1-ör Prédikátori conventio:

1. Minden páros személy vagy 1 ágy ad 34 xr, fél ágy 17 xr.

2. Minden páros személy v[agy] ágy búzát 1, árpát 1 vékát, fél ágy [búzát] ½, [árpát] ½ [vékát].

3. A parochialis ház után vagy fél sessio föld, melyből az ekk[lezs]ia megszántat és elvettett, a prédikátor adván belé magot, összes 3 köblöt, tavasszal ismét 3-at. Ugyan tavasszal megszántat kukoritzta föld alá 3 köblöt, azt elvetteti a prédikátor magvából, és az ezekenn termendő életet behordatja, a több munka a prédikátoré. Ugyan kender földjének szántása, vetése, behordása. Ugyan ezenn fél-fél sessio földből 3 köblös föld kaszálló, melyet maga míveltet a prédikátor és ha tettzik bé is vettetheti, és így mindössze 12 köböl 7.

4. Az helységtől vagy 8 tsillye vagy kotsi széna. Hogyha pedig széna tejességgel nem terem, ahejett az ekklezsia ad 20 ft.

5. Sóra sertésre 5 ft. 6 xr.

6. Két ittze vaj ~ 2 ittze, vagy fojó ára.

7. Két ittze méz ~ 2 ittze, vagy fojó ára.

8. Faggyú tíz ~ 10 font.

9. Tüzi kemény fa három ~ 3 öl.

10. Minden tehentől és istrengától egy fejés téj.

11. Minden marhas gazda öröl 2 ~ két vékát, de ha végig nem megy eszt[en]dön által, azért semmivel sem tartozik. Ha pedig elég nem volna, elől kezdheti.

12. Keresztelés beírásáért a felsőbb rendelkezések szerint 34 xr.
13. Házások esketéséért 2 ft.
14. Halotti prédikálás 2 ft.

[p. 11.] Rectori conventio:

- 1-ő. Minden pár személy fizet 17 xr., fél ágyasok 8 ½.
- 2-o. Minden pár személy fizet búzát 1 vékát, fél ágyas ½.
- 3-o. Vagyon 6 véka őszi, ugyanannyi tavaszi vetés alá való földje, melyet a hejség megszánt, elvet, a rector magvából. Termését behordja, a több munka a rectoré.
4. Másfél öl tűzifa.
5. Faggyú 5 font.
6. Minden iskolába járó gyermektől 1 véka árpa.
7. Minden gyermektől canicularis tsirke v[agy] 7 xr.
8. Predikációs halottól 30 xr.
9. Énekszós halottól 24 xr.
10. Hat köböl örlést tesz az ekkl[ézi]a ha szükséges.
11. Bútsúztatásért 2 ft.

[p. 12.] Leányok tanítója conventioja:

1. Készpénz 30 ft.
2. Búza köböl 10, mely meg is öröltetik.
3. Egy öl kemény tűzifa.
4. Hat véka őszi, ugyanannyi tavaszi vetés, melyet felszántat az ekkl[ézi]a, a tanító magvával béveti, termését behordja, a több munka a tanítóé.
5. Egy lántz kukoritza föld, melyet a hejség megszántat, elvettet, termését behordja.
6. 5 font faggyú.
7. Minden leánytól 1 véka árpa.
8. Minden leánytól egy canicullaris csirke vagy 7 xr.

N[ota] b[ene]: Ezen conventio az 1820-dik esztendő Martius hónap 12-dik napján tartatott ekklézsiái gyűlésb[en] nevelődött a leányok tanítójára nézve.

1. Készpénz 10 ~ tíz forinttal, és így lesz készpénz fizetése 40 ft.
 2. Búzával 2 köböllel, és így lesz búza örletéssel 12 köböl.
 3. Fűteni való szalmával 2 kotsira valóval.
- Lásd az erről való végzést alább pagina 16-a.